

Gamla samfélagið/ Bylting

Dawne społeczeństwo/Rewolucja

Orðaforði bls. 4-18

ORÐ OG HUGTÖK	PÓLSKA	ÚTSKÍRINGAR
aðall	arystokracja	- najwyższa warstwa społeczna uprzywilejowana dzięki urodzeniu i bogactwu-
aðalstétt	szlachta, arystokracja	- stan społeczny obdarzony dziedzicznym prawem własności ziemi i przywilejami nadawanymi przez władców-
aðbúnaður vinnukarla	-	warunki pracy mężczyzn
aðbúnaður vinnukvenna	-	warunki pracy kobiet
auðugur	bogaty, zamożny	-
ánaúðarbændur	chłopi pańszczyźniani, rolnicy zależni od właściciela ziemi, którą uprawiali.	W okresie feudalizmu drobni rolnicy często byli zobowiązani do przymusowej i darmowej pracy w formie renty feudalnej, wykonywanej przez nich na rzecz właściciela ziemskiego w wymiarze ustalonym jednostronnie przez niego, bądź według norm zwyczajowych lub prawnych. Często nie mogli też opuszczać miejsca zamieszkania.
átthagabundnir	chłopi (rolnicy) przywiązani do ziemi	Chłopi mający zakaz opuszczania terenu zamieszkania, bez pozwolenia właściciela ziemi. W Islandii zakaz opuszczania danego miejsca zamieszkania obowiązywał przez rok.
barnadauði		-śmiertelność dzieci i niemowląt przed ukończeniem pierwszego roku życia-
boðskapur	przesłanie	-główna myśl, idea zawarta w jakimś utworze literackim, filmie, w czyjejs wypowiedzi itp.-
bylting	rewolucja	-zbrojne wystąpienie dużej części społeczeństwa przeciw istniejącej władzy, mające na celu zmianę ustroju w państwie- - proces gwałtownych zmian w jakiejś dziedzinie- -duża zmiana-

einveldi	-monarchia absolutna	-państwo, w którym panuje władca absolutny, mający władzę niczym nieograniczoną-
eldsneyti	paliwo, opał	-
embættismaður	wysoki rangá urzędnik	Urzędnik państwowy lub gminny, powołany formalnie w drodze określonych procedur do wykonywania, związanych z odpowiedzialnością zadań w danym urzędzie.
fasismi	fasyzm	-ideologia skrajnie nacjonalistyczna i rasistowska; też: totalitarna forma rządów oparta na tej ideologii-
fjárráð	zasoby	- możliwość zarządzania pieniędzmi, ale też zasoby pieniężne-
forréttindi	przywileje	-akt monarchy nadający pewnym osobom lub stanom określone uprawnienia - prawo do korzystania ze szczególnych względów-
frelsibarátta	-	walka o wolność
friðshyggja	liberalizm	-tolerancyjny stosunek wobec poglądów lub czynów innych ludzi, również: kierunek polityczny opowiadający się za zagwarantowaniem wolności jednostki, mniejszości narodowych, wyznaniowych itp
hálshöggvinn	-	-to ktoś, kto został ścięty na gilotynie, specjalnym urządzeniu używanym czasach Rewolucji Francuskiej -
húsfreyja	gospodyni, gospodyni domowa	-żona gospodarza-
iðnvæðing	uprzemysłowienie	-rozwój gospodarczy kraju-
iðnæðisþróun	rozwój przemysłowy	-
jörð	posiadłość ziemska	-

kommúnismi	komunizm	-ideologia i doktryna społeczna postulująca zbudowanie społeczeństwa bezklasowego, opartego na społecznej własności środków produkcji i równym podziale dóbr- -również ustrój totalitarny realizowany w ZSRR, narzucony krajom Europy Środkowej i Wschodniej po II wojnie światowej, oparty na monopolu władzy skupionej w rękach jednej partii-
leiguliðar	dzierżawcy	-rolnik dzierżawiący ziemię i płacący roczną opłatę (dzierżawę) za nią-
lífsbjörg	żywność, pożywienie	-
lýðræði	demokracja	ustrój polityczny, w którym władzę sprawuje społeczeństwo poprzez swych przedstawicieli; też: państwo o takim ustroju
lýðræðishugsjón	-	idea demokracji; dosłownie — rządy ludu, ludowładztwo.
lögmaður	prawnik	-osoba, która ukończyła studia prawnicze, odnoszące się do ogółu przepisów i norm prawnych regulujących stosunki między ludźmi danej społeczności-
lögstétt	stan	-każda z warstw społecznych, na jakie dzieliło się społeczeństwo w państwach europejskich od XIII do XVIII w. (księża, szlachta, burżuazja miejska, zwykli obywatele)-
málverk	dzieło malarskie, obraz	-
miðlungsfólk	-	-przeciętni ludzie-
námugróftur	szyby głębinowe lub odkrywkowe	działalność wydobywcza poprzez wydobywanie węgla i innych surowców z głębi ziemi
prestdóttir	-	-córka księdza-
sérréttindi	przywileje	-prawo do korzystania ze szczególnych względów-
skuldugur/skyldugir	zadłużony/zadłużeni	-osoba zadłużona, mająca długi-

steinöld	epoka kamienna	Najwcześniejsza i najdluższa z trzech epok prehistorycznych (po niej nastąpiły epoka brązu i żelaza) obejmująca okres od pojawienia się pierwszych używanych przez człowieka narzędzi kamiennych (najwcześniej w Afryce ok. 2,6 mln lat temu aż do momentu zdobycia umiejętności masowego wytwarzania przedmiotów metalowych.
sýslumenn	wojewoda	-wyższy urzędnik lokalnej administracji-
valdskipting	-	-zmiana władzy (zmiana ekipy rządzącej)-
valdaskiptingaregla	trójpodział władzy	-polega na tym, że parlament ustanawia prawo, rząd jest wykonawcą – sprawuje władzę - sądy orzekają zgodnie z obowiązującym prawem-
vinnumenn	pracownicy	-robotnicy najemni na farmie-
vistarband	-	-obowiązek przebywania na stałe w jakimś miejscu-
þéttbýlisstaðir	-	-miejsca gęsto zabudowane- -tereny miejskie-
þjóðernishyggja	nacjonalizm	-postawa i ideologia uznająca interes własnego narodu za wartość najwyższą-
þjóðfrelsi	-	- wolność narodu-
þjóðríki	państwo narodowe	-państwo zamieszkałe przez jeden naród-
æðsti dómari	-	-najwyższy rangą sędzia-
ráðgjafi/ráðgjafar	doradca/doradcy	-ten, kto udziela porad-

Heimildir:

<http://sjp.pwn.pl/>

<https://snara.is/>

[Pałac Zimowy w Petersburgu](#)

<https://www.wikipedia.org>